

Aanvalsplan dump en bijzet

Versie 29-9-2022

1. Inleiding

In onze grondstoffenvisie 2020 hebben we afgesproken om te zorgen dat er in 2030 nog maar 30 kilo niet te recycelen restafval per inwoner per jaar in de verbrandingsoven verdwijnt. Daarvoor wordt per 1 januari 2023 'Goed Terecht In Leeuwarden' ingevoerd.

Uit ervaringen elders in Nederland blijkt dat de invoering van een dergelijk systeem van het beprijzen van de aangeboden hoeveelheid afval niet leidt tot een structurele toename van dump en bijzet.

Toch zien we door de verhoogde aandacht voor het afvalstelsel dat de ervaren overlast toeneemt.

De raad heeft bij het vaststellen van dit nieuwe beleid dan ook gevraagd om extra aandacht voor, en inzet op, het aanpakken van illegale dump en bijzet. Hiertoe is op 29 juni 2021 een plan van aanpak aan de raad aangeboden, waarvan de uitvoering inmiddels in volle gang is.

Desondanks zagen we de eerste helft van 2022 een toename van de hoeveelheid dump en bijzet ontstaan. Reden om de activiteiten die we doen tegen het licht te houden en te zien waar we door intensivering van de aanpak, of juist specificering naar gebied of aard van de dump en bijzet, deze problematiek het hoofd kunnen bieden. In dit aanvalsplan worden, na een beschrijving van de omvang van de problematiek, de activiteiten beschreven die de komende tijd moeten gaan leiden tot het beheersbaar houden van de problematiek rondom dump en bijzet.

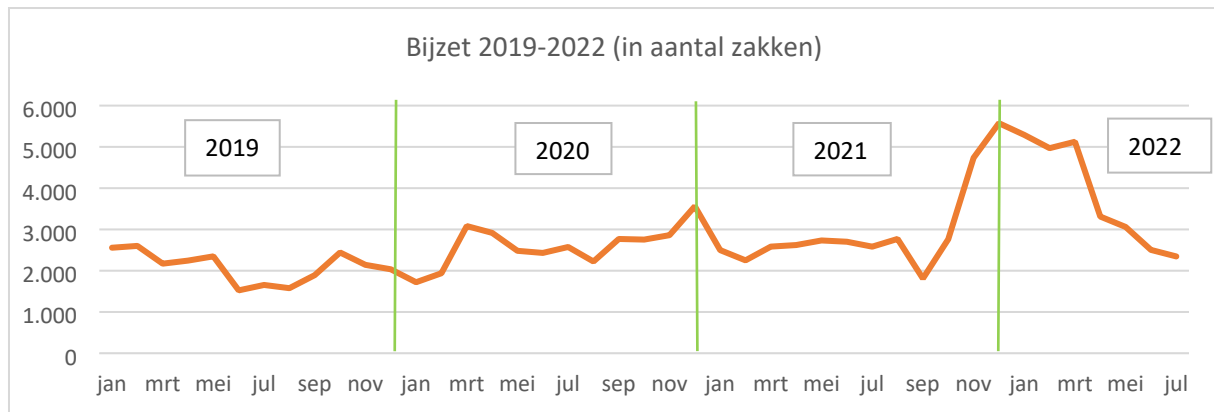
2. Huidige stand van zaken

We zien we de afgelopen tijd een toename van de hoeveelheid dumpingen en bijzet. Onder dumpingen verstaan we grof afval (dus meubels, tapijt, laminaatvloeren, etc.) dat illegaal in de openbare ruimte is gegooid. Onder bijzet verstaan we zakken met afval die naast, of in de directe omgeving van, een verzamelcontainer zijn gezet. Uit landelijke onderzoeken blijkt dat bijzet vaak gebeurt uit onwetendheid, maar soms ook bewust ontwijkgedrag van inwoners is.

Toename van deze problematiek is overigens een landelijke trend. Veel gemeenten zien de hoeveelheid dumpingen en bijzet de laatste jaren stijgen. Eerst als gevolg van corona, maar ook nu de coronacrisis voorbij lijkt, blijft dit ongewenste gedrag toenemen: zowel in gemeenten met als gemeenten zonder variabele tarieven.

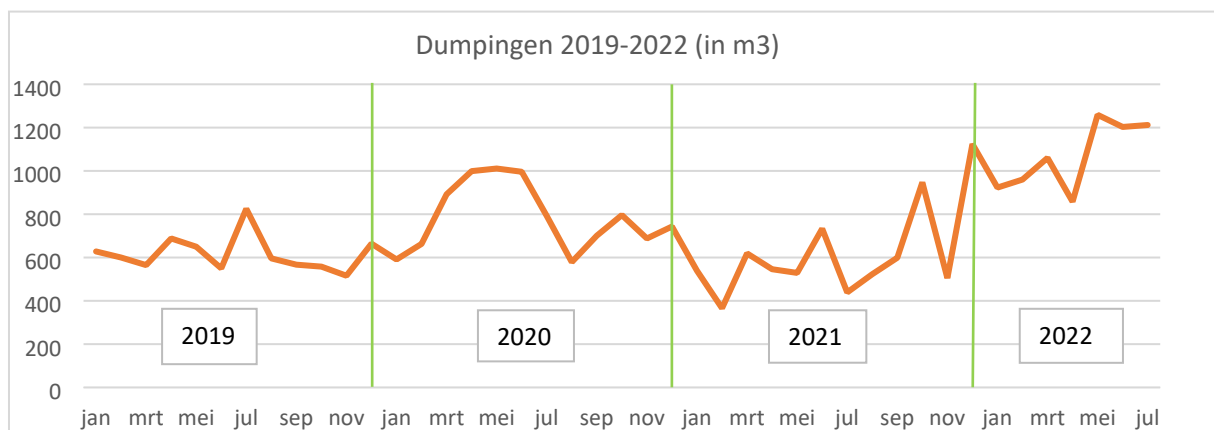
Ontwikkeling bijzet

In onderstaande grafiek is te zien dat de hoeveelheid zakken die naast containers wordt gevonden met name tussen november 2021 en maart 2022 sterk toenam ten opzichte van voorgaande jaren. In april, mei en juni van dit jaar daalt de hoeveelheid bijzet weer naar het niveau van voor deze 'winter-piek'. Een verklaring voor deze piek is er (nog) niet.

Ontwikkeling dumpingen

In de trendlijn van de hoeveelheid illegale dumpingen (uitgedrukt in m³, niet in aantal dumpingen) zien we een iets andere ontwikkeling. Waar we in 2021 een afname maten (ten opzichte van 2020) van de hoeveelheid illegale dumpingen van grof afval, zien we in 2022 juist weer een toename hiervan. Het aantal dumpingen fluctueert dus tussen de jaren, maar ook binnen de verschillende jaren zitten sterke fluctuaties.

Door de inzet van buurtinterviews en afvalcoaches proberen we de komende maanden scherper te krijgen wat de precieze oorzaken zijn van de toenames van bijzet en dumpingen, om op basis daarvan nog gerichte maatregelen te kunnen inzetten.

In perspectief

Hoewel de hoeveelheid dump en bijzet is toegenomen, moet dit ook in perspectief worden geplaatst. Het gewicht van de totale hoeveelheid gedumpt grof afval én zakken naast de containers vormt 1,9% van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval die door de inwoners van Leeuwarden jaarlijks wordt geproduceerd. Dit betekent dus dat 98,1% van het afval op de goede plek terecht komt. Desalniettemin zorgt deze relatief kleine hoeveelheid afval, in absolute zin voor een afname van de ruimtelijke kwaliteit en is daarmee een doorn in het oog van veel inwoners.

3. Maatregelen

3.1 Onze huidige inzet

Er wordt al hard gewerkt om deze problematiek het hoofd te bieden. In de eerste plaats gebeurt dit door uitgebreide inzet van een breed scala aan communicatiemiddelen: artikelen in huis-aan-huis bladen en de studentengids, veel informatie op de website van Omrin en de gemeente, een folder over grof vuil (in Nederlands en Engels) en uiteraard informatie op de afvalkalender en afvalapp van Omrin. Daarnaast wordt er een (toegenomen) aantal mensen ingezet om dump en bijzet te voorkomen en op te ruimen:

- Het zogenaamde 'Netheidsteam' van Omrin wordt structureel in de hele gemeente ingezet om bijzet en dump op te ruimen.
- Daarnaast worden afvalcoaches vanaf 2021 ingezet om de inwoners kennis te laten maken de nieuwe systematiek, de kwaliteit van grondstofstromen op peil te houden én de problematiek rondom dump en bijzet te reduceren. Zo hebben afvalcoaches in de eerste helft van dit jaar bij diverse hotspots (locaties waar veel dumpingen voorkomen) inwoners aangesproken en geïnformeerd over de juiste manier van afval aanbieden.
- Ook is het team van handhavers uitgebreid om, in nauwe samenwerking met het Netheidsteam en de afvalcoaches, dump en bijzet zo veel mogelijk te beperken.

Naast deze structurele inzet van communicatie en mensen worden er ook verschillende zogenaamde 'fysieke' (gedrags)interventies gepleegd op locaties waar veel dumpingen en bijzet voorkomen:

- Dit begint uiteraard met het zorgen dat de 'basis op orde' is: containers moeten functioneren, niet vol zitten en de openbare ruimte rondom de containers moet goed onderhouden zijn. Pas dan hebben andere interventies het meeste effect. Omrin is hier intensief mee aan de slag, onder andere door het op afstand bijhouden van de vulgraad van de containers.
- Op een aantal plekken wordt, met wisselend succes, geëxperimenteerd met zogenaamde containertuintjes (zie linker afbeelding) om bijzet te voorkomen. De resultaten van deze proef volgen nog.

- Een deel van de GFT-verzamelcontainers zijn ingepakt met mooie 'containerwraps' (rechter afbeelding) die, naast verduidelijking dat het om een GFT-container gaat, moet voorkomen dat er afval naast wordt gezet.
- Alle verzamelcontainers in de gemeente zijn voorzien van informatiestickers over de manier waarop inwoners hun afval kwijt kunnen.
- Door middel van zogenaamde nudging (keuzebeïnvloeding op onbewust niveau) worden bewoners gestuurd richting gewenst gedrag: zo worden er bijvoorbeeld voetstappen op de grond gezet om inwoners naar de opening van de (juiste) container te leiden.
- Er rouleren een 40-tal borden met ludieke afbeeldingen/teksten langs notoire dumplocaties, om bewoners op bewust te maken van hun gedrag (linker afbeelding).

- Ook wordt er door middel van stoeptekeningen (rechter afbeelding) informatie gegeven over de manier waarop inwoners van hun grof vuil af kunnen komen.
- Omrin voert een proef uit met sensoren op containers die moeten aangeven wanneer er afval naast de container wordt geplaatst. Dit moet leiden tot efficiëntere inzameling ervan, waardoor de locatie sneller weer schoon is.

Tot slot worden ook onze inwoners ook zélf intensief betrokken bij het schoon houden van de openbare ruimte. Zo kunnen bewoners een zogenaamde 'Schone buurtpas' krijgen waarmee ze opgeruimd zwerfafval in een container kunnen gooien. Er zijn inmiddels (t/m juni) 59 passen aangevraagd (en afgegeven). Bovendien zijn naar schatting ook al zo'n 1000 inwoners betrokken bij een zogenaamd 'zwerfafvaladoptiegebied' waarbij bewoners, door middel van samenwerkingsovereenkomsten met de gemeente, hun 'geadopteerde' buurt zwerfafvalvrij houden. Bovendien zijn honderden inwoners, scholen, bedrijven en verenigingen op 17 september tijdens de World Cleanup Day de hun buurt ingegaan om deze zwerfafvalvrij te maken, en gaan de leerlingen van zo'n 100 scholen in een 6 Friese gemeenten (waaronder Leeuwarden) tijdens de jaarlijkse Himmelmike van Omrin op pad om hun omgeving zwerfafvalvrij te maken. Ook organiseert Omrin in samenwerking met de gemeenten speciale bewonersbijeenkomsten om inwoners te informeren en betrekken bij het afvalbeleid, en wordt eind dit jaar een tour georganiseerd waarbij met een

inzamelvoertuig langs verschillende wijken wordt gegaan om informatie te geven over het belang en de werking van afvalscheiding.

3.2 Gebiedsgericht 'aanvalsplan'

Met de bestaande acties zijn we er nog niet. Hoewel een deel van de activiteiten die in het plan van aanpak zijn beschreven nog in ontwikkeling zijn (en zeker nog waren gedurende de winterpiek), gaan we dit najaar intensief doorpakken met name op locaties waar de problematiek het meest prangend is. Dit doen we door in te zetten op een gebiedsgerichte aanpak.

Buurtinterviews

Dit begint met afnemen van 4000 *buurtinterviews* door Omrin rondom hotspots eind september en oktober van dit jaar. Door middel van deze gesprekken met bewoners wordt achterhaald hoe men denkt over, en omgaat met, de afvalinzameling en proberen we de kern van de problematiek te achterhalen: Wat speelt er in een buurt? Waar loopt men tegenaan? Wat zijn de plekken en de momenten waar de meeste dumping en bijzet plaats vinden? Naast het achterhalen van achterliggende oorzaken van de problematiek, dienen deze interviews ook voor het geven informatie over de afvalinzameling om zo bijzet en dump te voorkomen.

Mensen die niet thuis zijn, worden door middel van een digitale enquête, of eigenlijk 'infoquête' (zowel halen als brengen van informatie) alsnog benaderd. Na zes weken wordt de infoquête voor alle inwoners van Leeuwarden open gelegd. Op deze manier willen we zoveel mogelijk informatie krijgen over oorzaken en aanpak van dump en bijzet.

Adoptiecontainers

We gaan van start met het instellen van de zogenaamde '*adoptiecontainers*'. In andere gemeenten zijn hier goede ervaringen mee opgedaan om inwoners betrokken te krijgen op het schoonhouden van hun buurt. Hiertoe wordt in november/december een oproep gedaan richting inwoners om (op vrijwillige basis) de directe omgeving van een verzamelcontainer schoon te houden. Hiervoor krijgen ze een veger, blik, grijper, handschoenen én een 'Schone Buurtpas' waarmee ze bijzet en zwerfafval gratis in de container kunnen gooien. Op deze manier worden problemen rondom een container veel sneller gesignaleerd dan door de gemeente, kan bijzet vlug worden opgeruimd, én is het idee dat de betrokkenheid van de buurt zorgt voor een preventief effect.

In eerste instantie zullen inwoners hiervoor worden benaderd die in eerdere enquête hebben aangegeven graag bij te willen dragen aan een schone buurt. Vervolgens zullen ook algemenere oproepen worden gedaan om op zoveel mogelijk plekken binnen de gemeente bewoners actief te betrekken bij het schoon en leefbaar houden van hun eigen buurt (met de focus op wijken met veel problematiek op dit vlak).

Inzet handhaving

Ook handhaving speelt uiteraard een belangrijke rol bij het aanpakken van dump en bijzet. De capaciteit van handhaving op afval is met 2 fte verhoogd. Handhaving heeft niet alleen de traditionele correctieve rol, maar kan ook preventief worden ingezet om inwoners bewust te maken van de problematiek. Een voorbeeld hiervan zijn de zogenaamde 'pop-up momenten' die we inzetten met inwoners in buurten met veel hotspots. Bij deze hotspots wordt, in samenwerking met de *Buurvrouw en Buurvrouw-bus* en de afvalcoaches, een kraampje ingericht waar door handhavers aan buurtbewoners uitleggen wat de problematiek is, wat de gewenste methodes zijn om van afval af te komen en op welke manier de gemeente bij kan dragen aan het oplossen van de problemen. Deze inzet wordt al toegepast en wordt dit najaar verder geïntensiveerd specifiek bij die plekken waar veel dump of bijzet voorkomt.

Ook wordt bekeken of en hoe de bestuurlijke boete in de toekomst kan worden ingezet voor dumpingen en bijzet. Dit legt de bewijslast bij de bewoner in plaats van bij de gemeente. Hierdoor kan sneller worden opgetreden bij overtredingen.

Conclusie

Illegale dump en bijzet zijn een toenemend probleem in bijna alle Nederlandse gemeenten. Hoewel er al veel interventies zijn getest, lijkt het 'ei van Columbus' voor het 100% bestrijden van deze problematiek nog nergens gevonden. Het blijft dus een zoektocht naar de juiste middelen op de juiste plek. Er is het afgelopen jaar in Leeuwarden al fors extra geïnvesteerd op het bestrijden van dump en bijzet. Toch lijken deze inspanningen nog onvoldoende effect te hebben. En hoewel landelijke trends laten zien dat een beleidsverandering als het invoeren van Goed Terecht in Leeuwarden, op zichzelf niet tot een toename van ontwijkgedrag leidt, is het wel goed om de komende tijd nóg steviger in te zetten op het aanpakken en voorkomen ervan.